

SBM 1085 Svejstrup II

Bygherrerapport

Matr. Nr. 18f, Svejstrup By, Dover Sogn, Hjelmslev Herred, Skanderborg Amt. Stednummer: 16.02.03

Ved en arkæologisk systematisk undersøgelse af et areal på ca. 2.200 m² udlagt til udvidelse af eksisterende erhverv blev der gjort fund fra den førromerske jernalder periode III a (ca. 150-50 f.Kr.) i form af stolpehuller, grøfter og gruber. Der blev i alt observeret ni huse samt hegnsløb i flere faser. Pladsen var meget fundrig på keramik. Desuden dukkede en enkelt mindre grube op fra tidlig neolitikum (ca. 3900-3400 f. Kr.). Daglig leder Merethe Schifter Christensen, Skanderborg Museum, 2008.

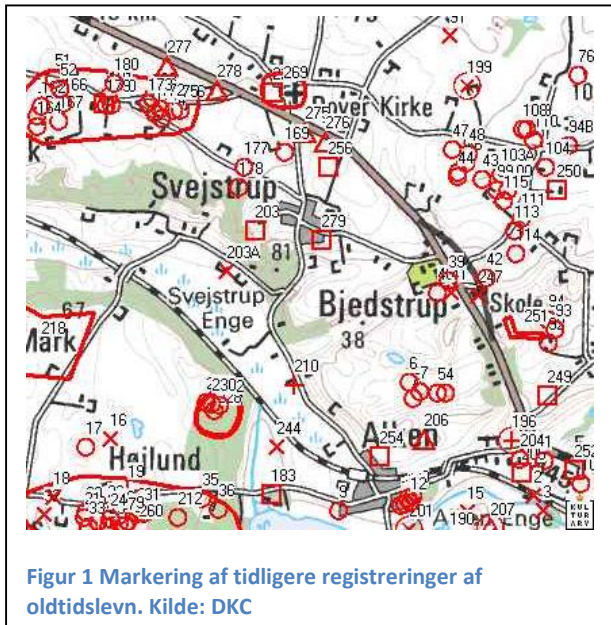
SKANDERBORG MUSEUM

1. Indholdsfortegnelse

1. Indholdsfortegnelse.....	2
2. Baggrund for undersøgelsen:	3
2.1 Topografi.....	3
3. Administrative data	3
4. Målesystem	4
5. Undersøgelsens forløb.....	4
6. Undersøgelsens resultater.....	5
6.1 Anlægsbeskrivelser:.....	6
6.2 Konstruktionsbeskrivelser:	10
6.2.1 Gårdanlæg (K6, K7, K8, K9 (fase 1 og 2) og K10 (fase 1 og 2))	13
6.3 Tolkning af gårdanlæg:	15
7. Genstandsbeskrivelse:.....	15
8. Perspektivering:.....	17
9. Fremtidigt arbejde:.....	18
10. Litteratur.....	19
Tidstavle.....	20

2. Baggrund for undersøgelsen:

På grundlag af forundersøgelsen, der viste bebyggelsesspor fra omkring år 0, blev der lavet en systematisk udgravning af et areal på ca. 2200 m². Arealet skulle byggemodnes til en udvidelse af en eksisterende industri.

Figur 1 Markering af tidligere registreringer af oldtidslevn. Kilde: DKC

Af tidligere fund i området kan nævnes spor af førromersk bebyggelse og metalproduktion ca. 400 meter vest for SBM1085 Svejstrup II. Desuden er der ca. 600 meter nord for registreret bebyggelse i et læhegn fra Førromersk jernalder periode IIIa. Nordvest for ligger der 3-4 overpløjede gravhøje, hvoraf den ene kan dateres til yngre germanertid. Sb 279 markerer SBM 1085 Svejstrup II.

2.1 Topografi

Lokaliteten ligger på et højedrag i et bakket morænelandskab. Koten ligger omkring 85. Fra lokaliteten er der udsigt til Mossø der i dag ligger ca. 2 km væk. Dog er der kun 0,5 km til Svejstrup enge som sandsynligvis har været vandholdig i

jernalderen og dermed været forbundet til Mossø. Placeringen i landskabet påpeger i sig selv at stedet kunne være af arkæologisk interesse.

3. Administrative data

I forbindelse med en udvidelse af eksisterende industri på ca. 4,5 ha i Svejstrup by, i Skanderborg kommune, har Skanderborg Museum foretaget en standsning af anlægsarbejde og samtidig udført en mindre forundersøgelse der kunne afgrænse det arkæologisk interessante område. Efterfølgende blev der udført en systematisk udgravning.

Bygherre: A/S Maskinfabrikken Rival

Arbejdet blev udført af arkæolog Merethe Schifter Christensen (daglig udgravningsleder) og arkæolog Anja Vegeberg Jensen, Louise Sørensen, Charlotte Abildgård Paulsen, Rikke Olafson og Ejvind Hertz, alle ansat ved Skanderborg Museum. Den øvrige sagsbehandling blev foretaget af museumsinspektør Helle Reinholdt og arkæolog Ejvind Hertz, Skanderborg Museum. Dokumentationsmateriale bestående af fund, fotos, tegninger og beretning opbevares på Skanderborg Museum, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Skanderborg Museums journalnummer: SBM 1085.

Sogn: Dover, Herred: Hjelmslev, Amt: Skanderborg (Århus), Ejrlav: 1040359, Svejstrup By, Matr.nr.: 18f. Stednr: 16.02.03

Kulturarvsstyrelsens (KUAS) journalnummer: KUAS 2008-7.24.02/SBM-0002.

4. Målesystem

Alle anlæg blev målt ind med GPS i projektionen zone 32, ED50. Dataene blev efterfølgende digitaliseret i gis-programmet Mapinfo.

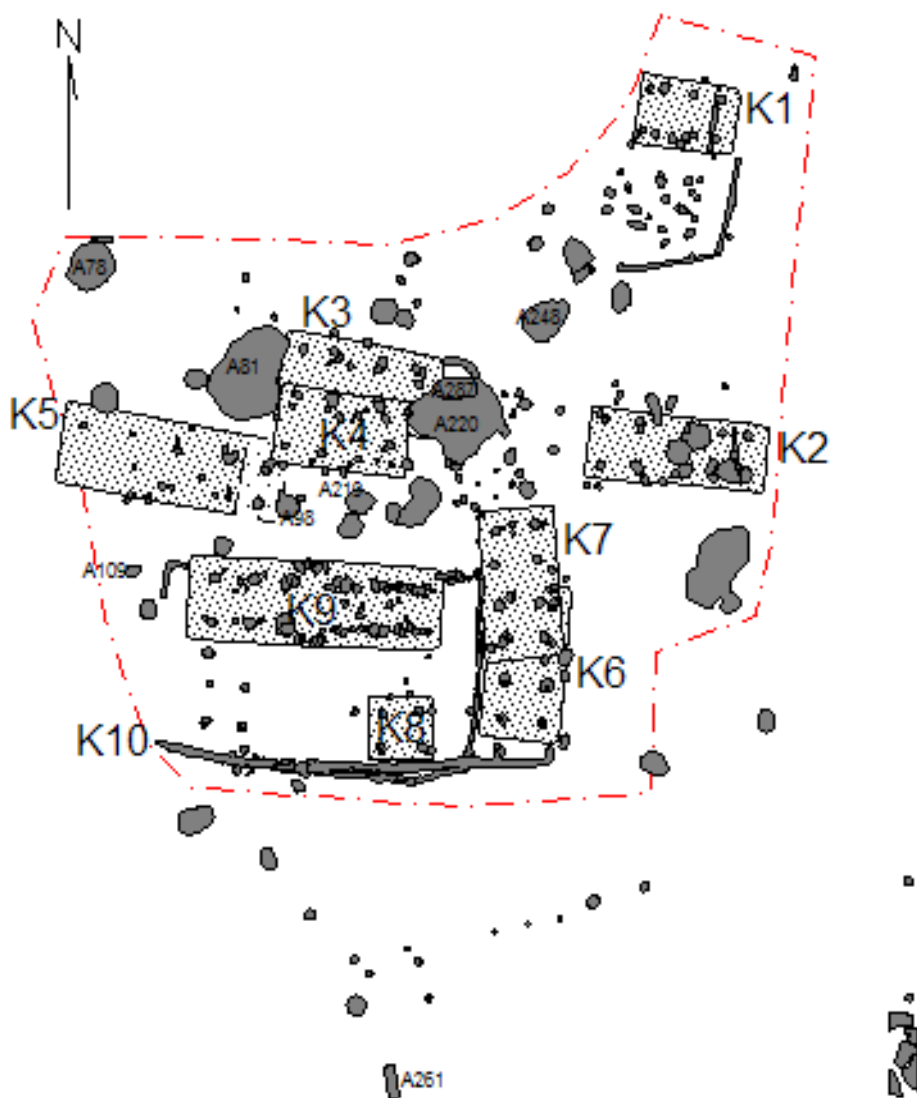
5. Undersøgelsens forløb

Undersøgelsen foregik i perioden fra d. 3. marts til d. 27. marts 2008. Muldafrømning af arealet foregik primært den 4. marts og maskinkraften blev leveret af Rivals egen maskinmester. Området mod øst blev muldafrømmet før udgravningens start. Vejret var skiftevis regn og sol, samt lidt frost og sne.

Figur 2 Langhuset udgraves på en mild frostdag. Presenningerne er placeret over stolpehullerne for at holde frosten ude. Foto: MSC

Stolpehuller og gruber blev snittet og fundene herfra indsamlet. Flere af de større gruber blev snittet med maskine. Alle anlæg blev fortløbende nummereret startende med A1. Fundene blev ligeledes fortløbende nummereret startende med X1. Der blev givet i alt 352 A-numre og 188 X-nr. Profiltegningerne blev nummereret fra PFT1 til PFT27. Der blev taget i alt 147 fotos.

Figur 3 Digitaliseret oversigtbillede af hele udgravningen med markering af huse og beskrevne gruber.

6. Undersøgelsens resultater

Lokaliteten rummer en bebyggelse fra førromersk jernalder periode III a (ca. 150-50 f. Kr.), der består af ni huse samt flere hegnsforløb. I bebyggelsen ligger der en formodet stormandsgård (K9) med omgivende kraftigt hegn i flere faser. Desuden er der knyttet flere økonomibygninger til gården. Det ser ud til at mens de øvrige små huse omkring gården har flyttet lidt rundt i området, har stormandsgården ligget det samme sted i minimum to generationer. Stormandsgården ligger forholdsvis fri fra indblanding af andre konstruktioner og andre perioder. Der er derfor taget floteringsprøver af langhuset samt K6, som er det ældste af de to N-S vendte huse (rapport afventer).

Yderligere er der fundet en del gruber, hvoraf nogle er beskrevet i teksten herunder.

6.1 Anlægsbeskrivelser:

Generelt kan siges om de her beskrevne anlæg, at de er større eller mindre huller gravet ned i undergrunden med et bestemt formål. I den førromerske jernalder ser man ofte mange af disse gruber på bopladserne. Dette gælder også for Svejstrup II. Nogle af gruberne kan funktionsbestemmes, mens andre er noget sværere at fortolke. Af funktioner kan nævnes: brønd, lertagning/råstofindvining og ovne. Efter brug af gruberne er hullerne fyldt op igen med forskelligt affald. Her er det særligt keramikken der er bevaret. Ofte kan man finde store mængder af keramik, men også stenredskaber dukker jævnligt op. Gruberne kan derfor have en stor betydning for forståelsen af bebyggelsens aktiviteter og identitet.

A-nr: 98

Klassifikation: Grube, mulig funktionsgrube.

Større pæreformet grube, ca. 189 cm lang og 58 cm dyb. Gruben består af 6 vandret aflejrede lag, hvoraf de to nederste peger på at gruben har stået åbent et stykke tid, hvor vandaflejringer og trækulsaflejringer er forekommet. Lagene er beskrevet således: *E: mørkt humøst leret lag, nærmest med små tynde lag heri af trækul. Det ser ud som om der har stået vand i bunden af gruben, som har dannet dette lag. F: Måske udvasket fra E. Helt lys grå/mint/turkis leret lag på ca. 1-2 cm.* Der er fundet keramik i gruben (X43).

Datering: FRJ (førromersk jernalder)

Udgravningsforløb: Blev først forsøgt snittet med skovl, men gravemaskinen tog de sidste lag. Profilen tegnet og fotograferet.

A-nr: 219

Klassifikation: Mulig brønd

Dyb grube, ca. 160 cm lang og 100 cm dyb. Gruben har næsten lodrette sider, bortset fra den sydlige side, hvor der er nærmest en "trappe" afsats. Gruben indeholder i alt 4 lag, som alle opfattes som opfyldningslag. Det nederste lag er ca. 20 cm tykt og rummer en del rødbrændt ler og trækul. Gruben rummer flere sten på over 40 cm i diameter. Disse kunne muligvis tolkes som værende støttesten i en brønd. Lag a og b kan muligvis tolkes til at være en yngre nedgravning, idet fylden virker til at være noget helt andet. I hele gruben blev der fundet en del keramik, hvoraf meget af det var fejlbrændt/sintret. Dette og det rødbrændte lag kunne tyde på at der er blevet brændt keramik i nærheden.

Figur 4 Anlæg 219 set i profil. Foto: LS

Datering: FRJ IIIa

Udgravningsforløb: Gruben er næsten håndskovlet, dog blev de sidste lag fjernet med maskine. Profilen tegnet og fotograferet.

A-nr: 78

Klassifikation: Lertagningsgrube

Større cirkulær/let oval grube, ca. 340 cm lang og 103 cm dyb. Gruben er forholdsvis fladbundet med jævnt stejle sider. De er observeret i alt 10 lag, som alle opfattes som opfyld. Gruben kan dog have stået åbent i lidt tid, grundet det mindre lag i bunden. Der blev fundet keramik og en knusesten i fylden. Undergrunden her er i meget stift ler, hvilket ligger til grund for betegnelsen "lertagningsgrube", idet stedet kunne være brugt til råstofindvinding af ler. Man brugte bla. ler til lerklining af husvægge og til stampede lergulve.

Datering: FRJ IIIa

Udgravningsforløb: Gruben blev snittet med maskine, derefter tegnet og fotograferet.

A-nr: 287

Klassifikation: Lertagningsgrube

Ligger i et større grubekompleks med min. 2 øvrige gruber (A220). Gruben er ca. 208 cm lang og 94 cm dyb. Siderne er forholdsvis lodrette og bunden afrundet. Dog er der i bunden nærmest en slags kasse ned. Nedgangen til gruben er i den vestlige side præget af meget skarpe hak som kunne være spor af spadestik. Gruben består af fem lag og er tilsyneladende tilkastet ret hurtigt efter gravning.

Datering: Som A220

Udgravningsforløb: Grubekomplekset blev snittet ca. midt i med maskinens to meter brede skovl. Herefter blev profilen tegnet og fotograferet.

A-nr: 81

Klassifikation: Lertagningsgrube

Gruben skal sandsynligvis inddeles i flere gruber, dette kan dog ikke ses i profilen, men da maskinen gravede snittet, var det synligt i fladen at det drejer sig om min. 3 gruber i A81. De har sandsynligvis alle haft samme funktion, og vil her blive beskrevet efter profilen. Gruben er 500 cm lang og 142 cm dyb. Gruben har jævnt stejle sider og en noget irregulær bund. I den nordlige ende er der en kasse lignende nedgravning. Der er i alt observeret fire lag. Gruben virker til at være hurtigt tilkastet. Der er fundet en lille tenvægt, keramik og rødbrændt ler med en afglattet flade.

Figur 5 Tenvægten der er fundet i A81. Den er 3,5 cm i diameter. Foto: MSC

Datering: jernalder

Udgravningsforløb: Gruben er snittet med maskine, herefter er profilen tegnet og fotograferet.

A-nr: 261

Klassifikation: Funktionsgrube, pyroteknisk

Nedgravningen er meget regulært rektangulær og måler ca. 65x212 cm i fladen. Anlægget er N-S-orienteret. Siderne er jævnt skrånende og med en hel flad bund. Terrænet er skrånende med en niveauforskel på ca. 30 cm fra det nordligste punkt til det sydligste. Anlægget ligger på en sydvendt skråning. Der er to lag i gruben, hvor det nederste lag (b) er næsten rent sort trækulsmateriale. Laget bliver tykkere mod syd. Hvor der i trækulslaget lå større kviste 8(ca. 5 cm's længde), kunne man i nogle tilfælde se at kvistene lå orienteret N-S. Der fandtes en smule ildskørnet flint i laget. Desuden kunne der en del steder observeres et rødbrændt lag under trækulslaget, således at der må have været ild direkte i gruben. Det øvre lag (a) er mellembuntet leret sand med fund af lidt keramik. Der er taget en jordprøve af lag b, som er sendt til analyse.

Figur 6 A261 set i profil fra vest. Foto: AVJ

Datering: Jernalder, mulig FRJ

Udgravningsforløb: Anlægget blev rensat af og fotograferet i fladen. Siden blev der gravet et tværsnit gennem anlægget, som blev tegnet og fotograferet. Derefter blev der lavet et længdesnit, som blev tegnet og fotograferet. Der blev udtaget en jordprøve. Analyseresultater afventer.

A-nr: 248

Klassifikation: Grube med et rødbrændt lerlag

Gruben er let pæreformet i fladen, ca. 335 cm lang og 68 cm dyb. Gruben har jævnt stejle sider med en irregulær bund. Øverst i gruben kan anes en halvcirkulær stribe af rødbrændt ler som dykker ned i gruben. Laget kan følges som en sammenhængende lag, dog meget opløst. For enden af de ca. 10 cm tykke lag er der et mindre trækulslag. Udover det er der intet der tyder på ild i gruben, og det må formodes at der nok ikke har været det. Der er fundet lidt keramik i gruben samt en knusesten.

Datering: FRJ IIIa

Udgravningsforløb: Der blev skovlet en grøft igennem midten af anlægget. Den nordlige side blev tegnet og fotograferet.

A-nr: 109

Klassifikation: Grube.

Mindre oval grube, ca. 97 cm lang og 30 cm dyb. Ensartet fyld: mellem-mørk gråbrunt leret sand, let gruset og heterogent. Mange nister af trækul og rødbrændt ler. Undergrunden er grågult ler. I gruben er der fundet et flintafslag, hvidbrændt flint, et muligt flintbor, brændt ler, 3 mindre stykker keramik og en fladehugget flint dolkstav. (X153, X155, X174, X177, X179)

Gruben skiller sig ud rent dateringsmæssigt fra den øvrige udgravning.

Datering: Tidlig neolitikum (ca. 3900-3400 f.Kr). Dateret på fladehugget symmetrisk dolkstav (Ifølge P.V. Petersen, 1993:124f nr 201)

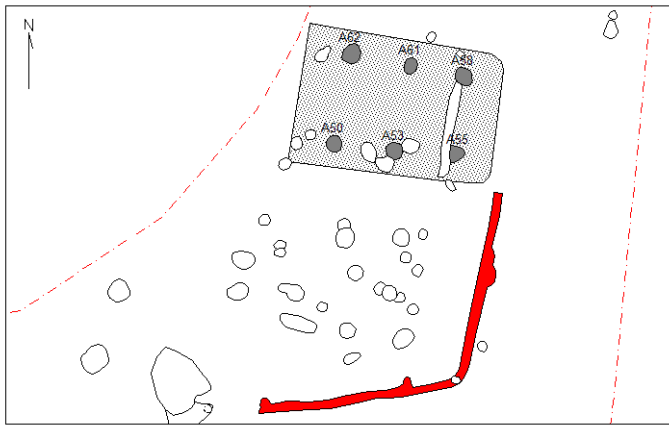
Figur 7 X 155, dolkstæv. Foto: MSC

Udgravningsforløb: Gruben blev snittet med skovl og graveske, profilen tegnet og derefter tømt.

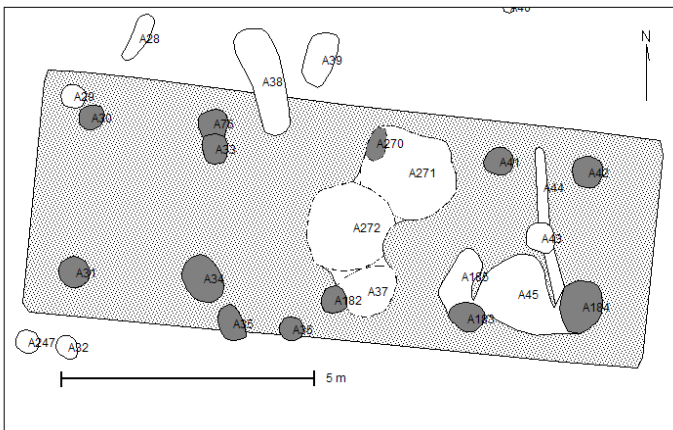
6.2 Konstruktionsbeskrivelser:

På bebyggelsen blev der fundet i alt ni huse samt flere hegnforløb. I den førromerske periode IIIa er husene opbygget med to rækker af tagbærende stolper som løber på langs med huset. Det er selv sagt dem som holder taget på oppe, mens væggen ikke har nogen videre støttefunktion. Af samme årsag er vægstolperne ikke gravet så dybt ned i undergrunden og vi finder dem sjældent. Dog er det normalt at finde indgangsstolperne som befinder sig på hver sin side af huset i husets midterakse. Husene består hyppigst af fire stolpesæt, men de findes også med fem og seks sæt. Nogle steder er der fundet et omgivende landsbyhegn, hvor husene inde i landsbyen ikke har noget individuelt hegn. Dog er enkelte huse hegnet ind. Man tolker disse som stormandsgårde, idet de som regel også er kraftigere bygget og i nogle tilfælde har et særligt inventar i forhold til de øvrige landsbyhuse. Netop i denne periode begynder husene for alvor at samles i mindre landsbyer og vi ser en større differentiering mellem beboerne. Der har klart været ledere/høvdinge som har holdt ro og orden.

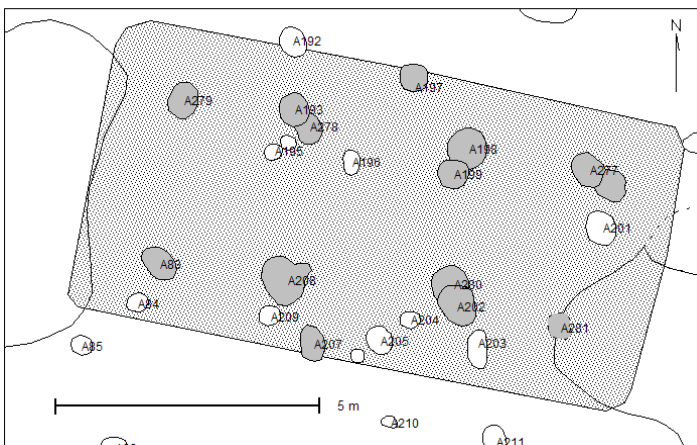
Vi vil nu her kigge på husene som er fundet på Svejstrup II.

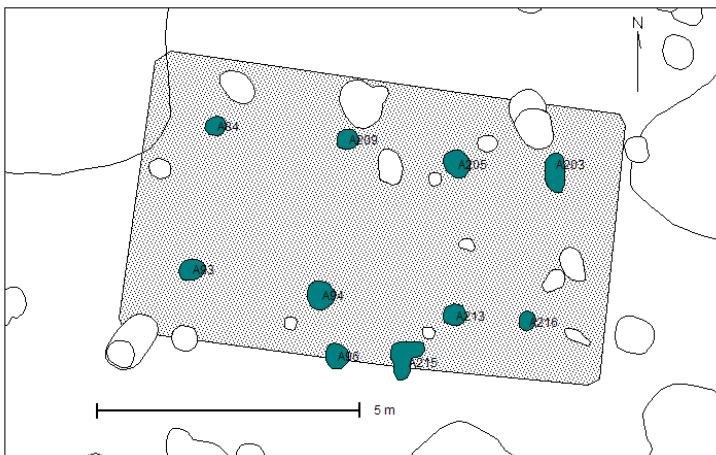
Figur 8 Digitaliseret plan af Hus K1 samt tilhørende hegn A22. (markeret med rødt)

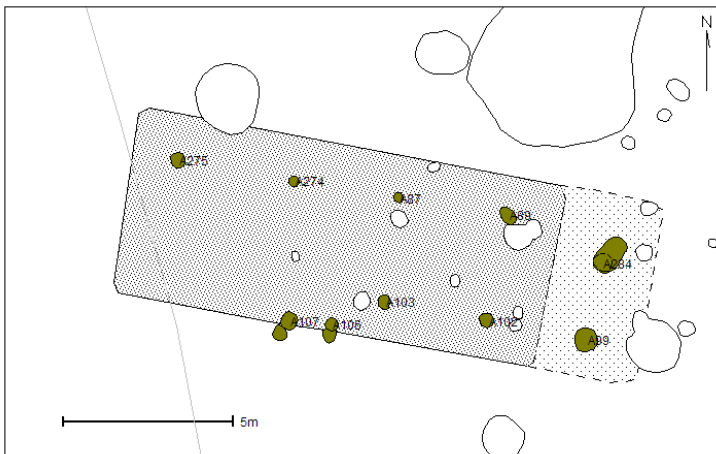
Figur 9 Digitaliseret plan af langhus K2

Figur 10 Digitaliseret plan af K3

Figur 11 Digitaliseret plan af K4

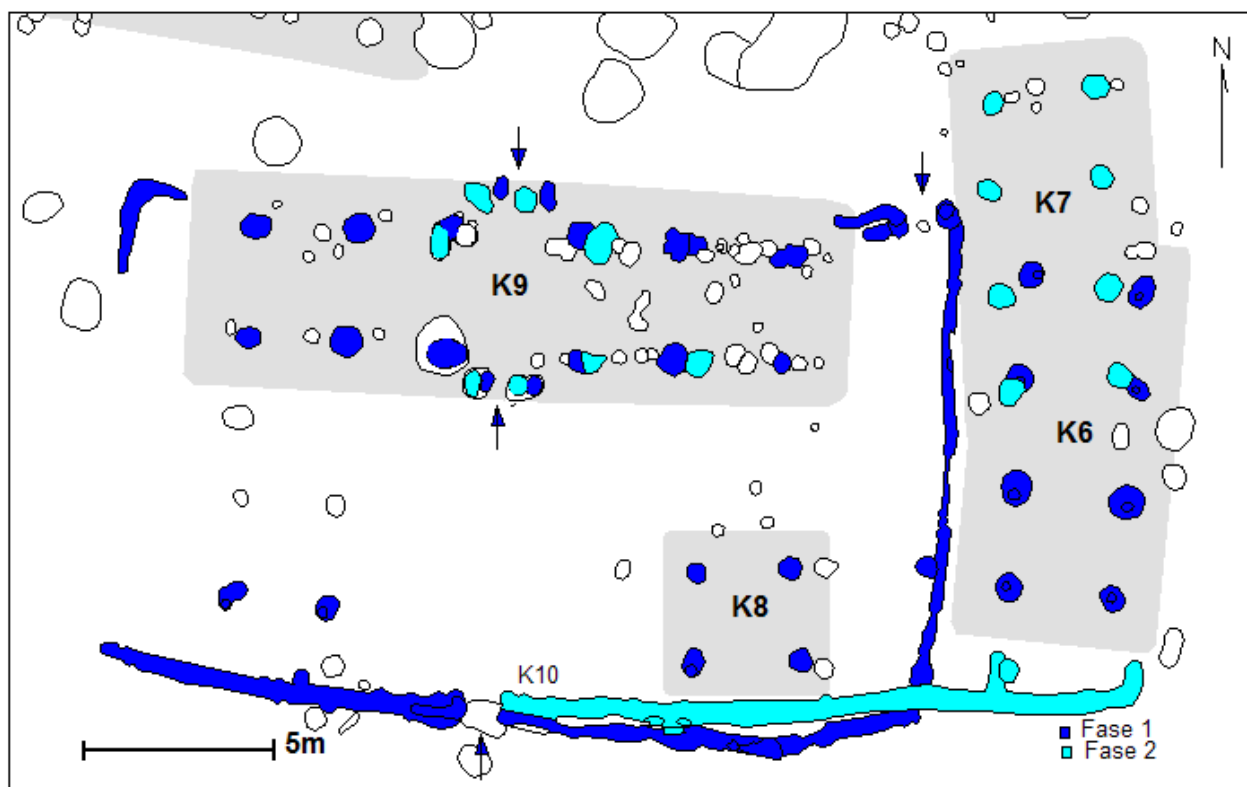
Figur 12 Digitaliseret plan af K5

Figur 9 til 13 viser K1 til K5 som er langhuse der alle har samme orientering, nemlig Ø-V med en lille drejning mod VNV-ØSØ. K1 er kun halvt afdækket, da den vestlige del af huset må ligge under den eksisterende parkeringsplads. K5 kan have været længere mod vest, idet undergrunden her var taget dybere ned før den arkæologiske undersøgelse gik i gang. De øvrige huse er afdækket i deres fulde længde.

Længden varierer fra 6,5 m til 10,2 m mellem den vestligste til den østligste tagbærende. Hertil skal iberegnes ca. 1 meter i hver gavl. Det giver en samlet længde på omkring max. 12 meter. Bredden på husene kan ud fra indgangsstolpernes placering ligge et sted mellem 4,9 og 5,3 m.

To af husene, K3 og K4 har fire sæt tagbærende og enkelte af indgangsstolperne markeret. De tre øvrige har min. fem sæt og enkelte indgangsstolper bevaret. Fælles for dem alle er at de ikke er særlig godt funderet, dvs. at de har en lav dybde. De dybeste stolper findes i K3 og K4 hvor de er ned til 28 cm's dybde, mens de øvrige er generelt ca. 15 cm dybe. Dog skal der nævnes at der flere steder var gået for dybt ned i undergrunden.

6.2.1 Gårdsanlæg (K6, K7, K8, K9 (fase 1 og 2) og K10 (fase 1 og 2))

Figur 13 Digitaliseret plan af Gårdsanlæg med markering af indgangene.

Gårdsanlægget består af et langhus (K9), en staklade (K8), et N-S gående langhus og et omgivende hegn. Der er observeret to faser i langhuset, hegnet og det N-S gående hus er blevet erstattet af et nyt N-S gående hus.

Langhuset (K9) er Ø-V orienteret og måler 15 meter fra den vestligste til den østligste tagbærende. Hertil skal iberegnes ca. 1 meter i hver gavl, altså i alt ca. 17 meter. Bredden er 5,7 meter. Huset består af i alt seks sæt tagbærende stolper. Indgangene ligger symmetrisk overfor hinanden i husets midterakse. Særligt i østenden og ved indgangene ses minimum to faser. Stolperne er velfunderede. De fleste er mellem 40 og 50 cm dybe, men de ses helt ned til 62 cm. Samtidigt er de meget brede – helt op til 112 cm. Der er taget floteringsprøver (se fodnote 1) fra de tagbærende og indgangsstolperne i fase 1. Derudover er der fundet keramik der daterer huset til FRJ III a.

K6 er det ældste af de N-S gående huse. Den har, som det eneste hus på pladsen, tydelige stolpespor. Der er derfor taget floteringsprøver¹ fra samtlige stolper i håb om at finde makrofossiler der kan funktionsbestemme huset. K7 har afløst K6, sandsynligvis på samme tidspunkt som hegnet er blevet udvidet, idet huset går udenfor det første hegn i den nordlige ende. Husene er

¹ Floteringsprøve betyder en jordprøve der skal tørres og derefter floteret gennem vand. Hermed stiger alle forkullede rester op til overfladen og ender i en si. De forkullede rester kan eks. være korn, frø og aksdele.

mellem 7,6 og 8,3 m lange, hvortil der skal lægges ca. 1 meter i hver gavl. Der er ikke fundet indgangsstolper til husene. De tagbærende stolper er især i K6, meget dybe. De ligger mellem 35 og 48 cm's dybde og er op til 91 cm bredde. De N-S gående huse skal muligvis tolkes som økonomibygninger til Gårdsanlægget. Det vil floteringsprøverne forhåbentlig give svar på.

K8 er en staklade. En staklade er et fire-stolpe-anlæg som muligvis har været brugt til opbevaring af halm o.l.

Figur 14 Profiler i hegnet. Her ses både fase 1 og fase 2 fra vest. Foto: MSC

K10 er det omgivende hegn der kan følges i to faser. Der er i alt lavet 21 snit i de to faser af hegnet. Der er både lavet tværsnit og længdesnit i udvalgte dele. Profilerne viser at der er tale om to faser hvoraf den ældste er A302 (mørk blå farve), som har omgivet gårdsanlægget med Langhus K9 og staklade K8. Der ses desuden to indgange i hegnets fase 1, men der har muligvis været flere. Den ene indgang ligger ud for K9's sydlige indgang, mens den anden indgang ligger i det nordøstlige hjørne. Hegnet har omgivet et areal på ca. 290 m² (13,5 x 21,5 m)

I fase 2 (lys blå farve) bliver hegnet forlænget mod øst. Fase 1 hegnets nord-sydgående del forventes derfor at være sløjfet. Dog er det sandsynligt, at hegnsførløbet vest for den sydlige indgang har stået i begge faser, således også den sydlige indgang.

Hegnsløbet virker velfunderet mod syd, mens det nord-sydgående forløb er af ringe dybde. I snit 7 synes der at være tale om stolpespor. Nordvesthjørnet er ligeledes af ringe dybde (max 18 cm).

I fase 1 er dybden ned til 38 cm, men den generelle dybde er let svingende, især i det nord-sydgående forløb, og flere steder er det kun et par cm. Dog i snit 7 ses dybden at ligge ret stabilt på 38 cm. Den svingende dybde kan være årsagen til at den vestlige side er delvist forsvundet. Dog kan man ikke afvise at hegnet her kan have haft en anden konstruktion. Bredden ligger ca. på 35-60 cm. Der er en del knyt nævestore sten i laget samt keramik.

I fase 2 har hegnet fået en mere solid struktur i både dybde og bredde i forhold til den ældre fase. Ved den østlige afslutning drejer hegnet mod nord, hvor den er afsluttet med en nedgravning, der kunne tyde på en afslutning med en stolpe. Afslutningen mod vest er mere jævnt afsluttet, og

ingen tegn på stolpe. Dybden ligger mellem 15 og 48 cm (typisk mellem 30-40 cm) og mellem 50-65 cm bred. Flere steder ses en del knytnevævestore sten og keramik.

Keramikken fra begge faser kan dateres til FRJ III a

6.3 Tolkning af gårdanlæg:

Langhuset har formodentlig eksisteret i begge faser idet der er foretaget en del udskiftninger i den østlige del. Her har hegnet i fase 1 omgivet hele gårdspladsen, og husets nordlige front har dannet "hegn" sammen med de to nordlige hjørner af hegnet. At hegnet og langhuset tolkes som samtidige skyldes til dels symmetrien i gårdsanlægget og det faktum at hegnets indgang ligger ud for husets indgang. Det er sandsynligt at stakladen K8 hører til fase 1 idet den her har mest plads ud til hegnet. Det samme gælder for det N-S vendte hus K6 som følger hegnets hældning. I fase 2 sker der ændringer i hegnet, således at man udvider hegnet til at omgive N-S huset, som i denne fase bliver flyttet længere nordpå. Man kan således også forestille sig at hegnet og dermed gårdspladsen er blevet udvidet væsentligt i denne fase. Desværre ses der ingen spor af dette.

Gårdsanlægget bærer karakter af at være en *stormandsgård*, idet huset er to fag længere end de øvrige huse på lokaliteten, samtidig med at det er omgivet af et kraftigt hegn. Stolperne i huset er endvidere noget større og dybere end ved de øvrige huse.

I hegnet er der fundet fragmenter af sort glittet tyndvægget kar, men ikke i større mængder end ved de øvrige anlæg.

Gården har ligget meget synlig som det første man ville se af bebyggelsen, hvis man kom fra Mossø og måske har kunnet sejle videre op af det der i dag er Svejstrup enge.

7. Genstandsbeskrivelse:

Keramikmaterialet er den dominerende fundgruppe. I alt 911 skår er indsamlet, hvoraf de 176 er randskår. Særligt en grube, A272, har bidraget til samlingen. Der er både mørkbrændte og rødbrændte skår imellem. Skårene er som regel fint magrede, men enkelte groftmagrede findes også. Der er fragmenter af både større og mindre forrådskar, fade, skåle, hankekopper og en mulig kande. Skårene kan meget nøje dateres til førromersk jernalder periode IIIa. Dette er set ud fra randenes facetterede inderside, pålagt lerliste med fingergrubeindtryk sat lige under randen, samt de X-formede hanke. Kun to skår er ornamenterede med henholdsvis horisontale rifler og indridsede streger. Spredt over hele lokaliteten er der fundet fint magret, sortglittet, tyndvægget keramik.

Et særligt interessant fund er X188, som er et mindre fragment med bemaling. Selve skårstykket kan stamme fra et fad, men låg e.l. kan ikke udelukkes. Bemalingen er sort og man får en fornemmelse af at det har forestillet en figur frem for et mønster.

Figur 15 Bemalet skår, X188. Foto: MSC

En enkelt tenvægt lavet af et sideskår er fundet i en større grube. Tenvægten er kun 3,5 cm i diameter og har et dobbeltkonisk boret hul i midten.

Flintgenstande er også dukket op på pladsen. Enkelte flintafslag findes spredt på lokaliteten og formodes at være et resultat af jernalder-menneskets aktiviteter. En enkelt skraber er fundet i en jernaldergrube.

Men en symmetrisk dolkstav (Ifølge P.V. Petersen, 1993:124f nr. 201) fra en mindre grube peger på at der også i tidlig bondestenalder (ca. 3900-3400 f. Kr.) har boet mennesker i nærheden. Dolkstave af flint er det tidligste fladehuggede redskab, som ellers normalt først dukker op i den sene bondestenalder. Af øvrige fund fra gruben kan nævnes, brændt flint, flintafslag samt et muligt flintbor. Enkelte mindre skår fra gruben kan imidlertid ikke dateres.

Figur 16 Knusesten der samtidig har haft funktioner som slibesten og en slags "ambolt". Foto: MSC

Yderligere er der fundet redskaber af bjergart. Det drejer sig hovedsageligt om knusesten, slibesten og kværnsten. Enkelte af redskaberne har haft flere funktioner. Eksempelvis er nogle af knusestenene også slibesten. En enkelt knusesten har både haft slibe- og ambolt-funktion. Alle redskaber af bjergart kan knyttes til jernalderbopladsen.

8. Perspektivering:

Stormandsgårde begynder at dukke op i den førromerske jernalder. De adskiller sig fra de øvrige huse ved at være omgivet af et selvstændigt hegn. Nogle gange har man været heldig at finde det omgivende fælles landsbyhegn, som eks. i Hodde. I Skanderborg Amt er det dog sjældent at finde så massive hegn som det i Svejstrup, hvilket gør Svejstrup til et unikt fund.

Figur 17 Udgravning af heget omkring stormandsgården. Foto MSC

9. Fremtidigt arbejde:

Bebyggelsen er kun afgrænset mod syd, så den fortsætter med stor sandsynlighed mod nord, øst og vest. Det vil derfor være i museets interesse at undersøge disse lokaliteter før et eventuelt anlægsarbejde sættes i gang.

Skanderborg Museum, juni 2008

Cand.mag. Merethe Schifter Christensen

10. Litteratur

Førromersk jernalder i syd-og midtjylland, Becker, C.J., 1961, Nationalmuseets skrifter, større beretninger, VI, København.

Det Sønderjydske Landbrugs Historie. Jernalder, vikingetid og middelalder. Ethelberg, P., Hardt, N., Poulsen, B., og Sørensen, A.B., Skrifter udgivet af Historisk samfund for sønderjylland. Nr. 82, Haderslev 2003.

Danmarks Oldtid. Ældre Jernalder, Jensen, J., 2004

Hodde – et vestjydsk landsbysamfund fra ældre jernalder, Hvass, S., 1985

Tidstavle

Periode	Underperiode	Kalenderår f./e. Kr.	SBM 1085 Svejstrup II
Middelalder		1536	
		1066	
Vikingetid		1066	
		750	
Jernalder	Germansk jernalder	750	Huse, hegn og gruber
	Romersk jernalder	400	
	Førromersk jernalder	Kr. f. år 0	
Bronzealder		500	
	Yngre bronzealder		
	Ældre bronzealder	1700	
Yngre stenalder (Neolitikum)	Sen-neolitisk tid	1700	
	Enkeltgravstid	2400	
	Mellem-neolitisk tid (tragtbægerkultur)	2800	

		3300	Grube med fund af dolkstav.
	Tidlig-neolitisk tid (tragtbægerkultur)	3900	
Ældre stenalder	Ertebøllekultur	3900	
	Kongemosekultur	5400	
	Maglemosekultur	6800	
		9000	
Ældste stenalder	Ahrensburgkultur	9000	
	Brommekultur		
	Federmesserkultur		
	Hamburgkultur	12500	